

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาล ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา
 - 1.1 แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย
 - 1.2 แนวคิดและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนครบวงจร
 - 1.3 แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม
2. สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลขามเรียง
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1. แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย

1.1 ความหมายการจัดการขยะมูลฝอยและปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขยะมูล

ฝอย

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนและสังคม โดยปริมาณของ

ขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของประชากร และเศรษฐกิจ ถ้ามีการจัดการที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกหลักสุขาภิบาลก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนและปัญหาสังคมอื่น ๆ

ราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ. 2530 ได้ให้ความหมายของคำว่า มูลฝอย คือ เศษของที่ทิ้งแล้วส่วนขะนั้นได้ให้ความหมายไว้เช่นกัน คือ มูลฝอย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน จะใช้คำใดนั้นแล้วแต่ผู้ใช้ เช่น นักวิชาการสิ่งแวดล้อม

ใช้คำ มูลฝอย ในขณะที่ชาวบ้านใช้คำว่า ขยะ สำหรับภาษาทางกฎหมายใช้คำว่า ขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นคำที่ทุกคนเข้าใจดี

คำว่า ขยะมูลฝอย (Solid Wastes) โดยทั่วไปมีความหมายครอบคลุม กว้างขวาง แต่โดยสรุปแล้วหมายถึง ของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งในการดำเนินชีวิตและกระบวนการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย ได้แก่ 1) ความมั่งคั่งและขาดความสำนึกถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น เป็นสาเหตุที่พบบ่อยมากซึ่งจะเห็นได้จากการทิ้งขยะมูลฝอยลงตามพื้นแหล่งน้ำตามที่ว่างเปล่า 2) การผลิต หรือใช้สิ่งของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีกระดาษหรือถึงพลาสติกหุ้มหลายชั้น การซื้อสินค้าโดยห่อแยก หรือใส่ถุงพลาสติกหลายถุง ทำให้มีขยะมูลฝอยปริมาณมาก 3) การเก็บและทำลายหรือนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ไม่มีประสิทธิภาพจึงมีขยะมูลฝอยตกค้างกองหมักหมมจนก่อปัญหามลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม

โดยปกติทั่วไป คนไทยมีอัตราการผลิตมูลฝอยอยู่ระหว่าง 0.5 – 1.4 กก./คน/วัน หรือประมาณ 0.82 กก./คน/วัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532 : 4) อัตรานี้จะมีค่ามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญดังนี้คือ 1)ฐานะด้านการเงิน 2) อุปนิสัยในการบริโภค 3)ฤดูกาล 4)ลักษณะของเมือง อาทิ เมืองอุตสาหกรรม เมืองท่องเที่ยว เป็นต้น 5) เทศกาลการท่องเที่ยว การศาสนา เป็นต้น

สมทิพย์ ค่านีรวณิชย์ (2541 : 1 – 2) ได้อธิบายความหมาย การจัดการมูลฝอยว่าหมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมการผลิต การรวบรวม กักเก็บ การเก็บขน การขนถ่ายและขนส่ง การแปรรูป และการกำจัดมูลฝอย โดยวิธีการที่เหมาะสมกับหลักสุขภาพิบาล เศรษฐศาสตร์ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะทุกส่วนมีความเชื่อมโยงกันหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาทำที่ของชุมชน การจัดการ ~~มูลฝอยควบคุมการบริหารงานขององค์กร ด้านการเงิน ควบคู่กันกับ การวางแผนงาน~~ รวมถึงหลักการวิศวกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมูลฝอยในทุกด้าน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการเกิดและคุณลักษณะมูลฝอย ได้แก่ ประชากรที่เพิ่มขึ้นในฐานะผู้ทำการ บริโภค อุปโภค และผู้อาศัย 2) พฤติกรรมในการบริโภคอาหาร 3) ฐานะทางเศรษฐกิจ 4) สภาพทางภูมิศาสตร์ 5) ฤดูกาล 6) อุปนิสัยในการบริโภค 7) กฎหมาย ~~ข้อบังคับ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2549 : 7 – 8) 1)~~

1.2 ระบบการจัดการขยะมูลฝอย

โดยสภาพขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่คนไม่ต้องการแล้วทิ้งไป แต่ในความเป็นจริงภายในตัวของขยะนั้น ยังคงมีสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่มาบ้างน้อยบ้างตามแต่วัตถุ และ ส่วนประกอบอาจจะเป็นประโยชน์ในด้านวัสดุ ด้านพลังงาน หรือในด้านการปรับปรุงคุณภาพของพื้นที่ดิน ดังนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันจึงมิใช่เพียงแต่กำจัด หรือทำลายให้มันหมดไปแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพยายามทำให้เกิดผลประโยชน์ตอบแทนให้มากที่สุดด้วย ในเวลาเดียวกัน

ซึ่งวิธีการในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย จะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญคือ 1) การเก็บกักรวบรวม (Storage) 2) การเก็บขน (Collection) 3) การเปลี่ยนแปลงสภาพและนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing & recycling) 4) การกำจัดขั้นสุดท้าย (Final disposal)

การเก็บกักรวบรวม (Storage) ในขั้นตอนนี้ วิชาญ วงศ์วิวัฒน์ (2535 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า ถังรองรับขยะมูลฝอย คือ องค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปมี 3 ประเภท คือ 1) ถังรองรับขยะมูลฝอยของแต่ละบ้านเรือน จะมีขนาดเล็ก 2) ถังรองรับขยะมูลฝอยสาธารณะที่ตั้งตามท้องถนน มีขนาดใหญ่ ความจุตั้งแต่ 50 – 200 ลิตร สามารถรองรับขยะมูลฝอยได้มากพอสมควร 3) ถังรองรับขยะมูลฝอยขนาดใหญ่ ที่ต้องใช้รถยก มักตั้งตามตลาด หน่วยราชการหรือชุมชนใหญ่ ๆ เมื่อขยะมูลฝอยเต็มถึงเจ้าหน้าที่ก็จะนำถังรองรับขยะมูลฝอยใบใหม่มาเปลี่ยนให้และยกถังรองรับขยะมูลฝอยที่เต็มแล้วไปเททิ้ง

ถังรองรับขยะมูลฝอยเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นภาชนะรองรับขยะมูลฝอย หรือเศษสิ่งเหลือใช้จากกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรอการเก็บขนต่อไป เป็นส่วนของโครงสร้างในระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ใกล้ชิดกับชุมชนมาก จึงน่าที่จะให้ความสำคัญพอสมควร โดยถังรองรับขยะมูลฝอยที่ดีควรมีลักษณะดังที่ ปรีดา เข้มเจริญวงศ์ (2531 : 22) ได้เสนอไว้ดังนี้ แข็งแรง ทนทาน ไม่เป็นสนิม สามารถป้องกันแมลง หนู แมว สุนัข และสัตว์อื่น ๆ มิให้สัมผัสหรือคุ้ยเขี่ยขยะมูลฝอยได้ ทำความสะอาดง่าย มีขนาดที่พอเหมาะ ง่ายแก่การถ่ายเทเพื่อนำไปกำจัด

ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมนี้ หากมีการแยกเอาสิ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ออกมาเสียก่อน จะทำให้ลดปริมาณของขยะมูลฝอยที่จะผ่านไปสู่อินทรีย์อื่น ๆ ได้มาก

การเก็บขน (Collection) ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527 : 14) ได้กล่าวว่าเป็นขั้นตอนในการรวบรวมขยะมูลฝอยจากถังรองรับขยะมูลฝอยจากที่ต่าง ๆ ภายในชุมชนเพื่อนำไปกำจัดนิยมจัดทำเป็น 3 แบบ คือ

1. เทศบาลจัดทำเอง โดยทั่วไปเทศบาลจะจัดหน่วยงานรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยเอง ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นเขตเมือง ข้อดีของวิธีนี้คือ มีความสะดวกในการควบคุม การกำจัดขยะมูลฝอยมากกว่าวิธีอื่น
 2. การทำสัญญาจ้าง เทศบาลไม่ได้จัดทำเองโดยทำสัญญาว่าจ้างบุคคลหรือนิติบุคคลให้ดำเนินการแทนและเทศบาลมีหน้าที่ควบคุมการทำงานของเอกชนนั้น ๆ
 3. ชุมชนดำเนินการด้วยตนเอง วิธีนี้เหมาะสมสำหรับชุมชนที่กระจัดกระจายเป็นพื้นที่ของแต่ละครัวเรือนที่จะต้องจัดทำ เพราะไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ โดยทั่วไปขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากที่อยู่อาศัยมักมีปริมาณไม่มากนักและมักเป็นขยะมูลฝอยผสม ส่วนใหญ่ขยะมูลฝอยสดจำพวกเศษอาหารมักจะแยกเก็บไว้ต่างหากเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์
- การเปลี่ยนแปลงสภาพและนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing & recycling) โดยมีเรศ ศรีสถิต (2535 : 2) ได้กล่าวถึง แนวทางการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ว่าเพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากร เป็นการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และเป็นการกำจัดมูลฝอยที่ได้ผลอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถกระทำได้ดังนี้
1. การนำวัสดุที่ได้จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ (Material recovery) กล่าวคือ การนำขยะมูลฝอยที่สามารถคัดแยกได้ เช่น พลาสติก กระดาษ ไม้ โลหะ แก้ว อะลูมิเนียม หรือเศษพืช ผัก อาหารต่าง ๆ ที่เหลือจากการบริโภคกลับมาใช้ใหม่ โดยต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปใหม่ หรือไม่เปลี่ยนรูปก็ได้
 2. การแปรรูปเพื่อหาพลังงาน (Energy recovery) ได้แก่ การนำขยะมูลฝอยประเภทที่สามารถเปลี่ยนเป็นพลังงานความร้อนหรือเปลี่ยนเป็นรูปก๊าซชีวภาพ เช่น ไม้ กระดาษ พลาสติก ฯลฯ โดยการเผาขยะมูลฝอยให้เกิดความร้อนและนำพลังงานความร้อนที่ได้มาผลิตกระแสไฟฟ้า
 3. การนำขยะมูลฝอยไปปรับสภาพหรือปรับปรุงให้มีประโยชน์ต่อการบำรุงรักษาดินหรือการถมที่ลุ่มต่าง ๆ (Composition and land reclamation) ได้แก่ การทำปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอยหรือการถมที่ดิน
- การกำจัด (Disposal) สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

(2539 : 20) ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันวิธีการที่นิยมใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยในประเทศมีอยู่ 4 วิธี คือ

1. การกองทิ้งไว้ (Dumping on land) เป็นวิธีการที่เทศบาลและสุขาภิบาลส่วนใหญ่ใช้อยู่ วิธีนี้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่ำ โดยการลงทุนจัดหาที่ดินว่างเปล่าและห่างไกลชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่กองขยะมูลฝอยและทิ้งไว้ให้เกิดกระบวนการย่อยสลายตามธรรมชาติ

วิธีการนี้แม้จะเป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ แต่ไม่ถูกสุขลักษณะในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนได้เป็นอย่างมากได้แก่ การเป็นแหล่งที่เพาะขยายพันธุ์และแพร่กระจายเชื้อโรค รวมถึงพาหะได้เป็นอย่างดี การควบคุมที่ไม่ดีอาจจะทำให้ลมพัดพาขยะมูลฝอยให้กระจายออกไปนอกบริเวณนั้นได้ และที่สำคัญเมื่อฝนตกน้ำจะพัดพาเอาสารพิษต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขยะมูลฝอยเหล่านั้นให้แพร่กระจายไปในสิ่งแวดล้อมเข้าทำลายระบบนิเวศโดยรวมอย่างช้า ๆ

ในสภาวะปัจจุบันรัฐ โดยสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม มีนโยบายในการให้สนับสนุนงบประมาณในรูปแบบเงินยืมหรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่เทศบาลและสุขาภิบาลต่าง ๆ ในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพสูง จึงทำให้วิธีการนี้ลดลงไปเรื่อย ๆ

2. การฝังกลบ (Lang fill) การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการฝังกลบนี้จะต้องเป็นการฝังกลบที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill) เพื่อมิให้สารพิษที่มีอยู่ในมูลฝอยแพร่กระจายไปทำลายระบบนิเวศได้

3. การเผา (Incineration) หมายถึง การเผาคด้วยเตาเผาขยะมูลฝอยที่สามารถเผาได้ด้วยอุณหภูมิสูง จนไม่ปล่อยควันและก๊าซที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมออกมาเตาเผาจึงต้องก่อสร้างด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีราคาแพง ในท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยก็จะไม่สามารถใช้วิธีการนี้ในการกำจัดขยะมูลฝอยได้ ส่วนการเผาในสภาวะปรกติ เช่น การเผากลางแจ้งนั้นจะก่อให้เกิดควันและก๊าซที่เป็นอันตรายต่อสภาวะแวดล้อม

4. การหมักทำปุ๋ย (Composting) การหมักทำปุ๋ยเป็นการนำขยะมูลฝอยในส่วนที่ย่อยสลายได้มาทำการเข้ากระบวนการหมักในโรงงานหมัก เพื่อให้เปลี่ยนสภาพไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์และนำไปขายแก่เกษตรกรหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นต่อไป ในเมืองไทยมีเพียงกรุงเทพมหานครและเทศบาลขนาดใหญ่เพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ที่ใช้วิธีการนี้

ในการกำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากต้องลงทุนสูงในการก่อสร้างโรงงานหมัก และมีความยุ่งยากในการดำเนินการ เพราะต้องมีกระบวนการในการคัดแยกขยะมูลฝอยในส่วนที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ออกเสียก่อน แม้แต่ที่กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการอยู่ก็ไม่ประสบความสำเร็จนัก เพราะปุ๋ยที่ได้จะมีส่วนประกอบของพลาสติกและวัสดุที่ไม่ย่อยสลายอื่น ๆ ปนอยู่มากปุ๋ยที่ได้จึงไม่เป็นที่นิยมของเกษตรกร ประกอบกับโรงงานหมักหลายโรงที่มีอยู่ชำรุดและไม่ได้รับการบำรุงรักษา จึงทำให้มีขยะมูลฝอยที่รอการหมักเหลือกองอยู่เป็นจำนวนมาก วิธีการนี้จึงยังไม่สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้เต็มที่นัก อีกทั้งในบริเวณของโรงงานหมัก ซึ่งมีการกองขยะมูลฝอยไว้เป็นจำนวนมากนั้น ยังไม่มีการควบคุมผลที่จะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบข้างทำให้ชุมชนรอบข้างได้รับความรำคาญต่าง ๆ เช่น กลิ่น แมลงวัน น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยและผลกระทบอื่น ๆ อีกมาก

อดิศักดิ์ ทองไพบุคต์และคณะ (2541 : 9) ได้เสนอทฤษฎีระบบจัดการมูลฝอย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ การผลิตมูลฝอย (Waste generation) การเก็บกักและแยกประเภท ณ แหล่งกำเนิด (Waste storage and source separation) การเก็บขน (Collection) การแปรสภาพและนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing, transformation and recycle) การขนถ่ายและขนส่ง (Transfer and transport) และการกำจัด (Disposal) องค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้มีความสัมพันธ์กันและจะต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และก่อให้เกิดผลเสียหายน้อยขึ้นจากกิจกรรมเหล่านั้นน้อยที่สุด ส่วนสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมภาคที่ 8 (มปป. : 15) ได้เสนอแนะการปรับปรุงด้านองค์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยเสนอรูปแบบการลงทุนและการบริหารจัดการมูลฝอยที่นิยมใช้มี 4 วิธี ได้แก่

1. หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นลงทุนและบริหารกิจการเองทุกขั้นตอน ~~ด้วยตนเองตั้งแต่การลงทุน การบริหาร จัดการนำมูลฝอย รวมทั้งการจัดเก็บรวบรวมและ~~ การกำจัดมูลฝอย ซึ่งท้องถิ่นสามารถดำเนินการโดยลำพัง หรือจะร่วมกับท้องถิ่นอื่น ๆ ก็ได้ เช่น เทศบาลที่อยู่ใกล้กันอาจจะลงทุนก่อสร้างสถานที่กำจัดรวมเพื่อให้ร่วมกันได้ โดยอาจอยู่ในรูปของสหการ หรือ บริษัทจำกัด

2. หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นลงทุนและให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นไปตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 หมวด 3 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยมาตราที่ 18 19 และ 20 ที่ระบุว่า ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทน ภายใต้การ

ควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการกำจัดสิ่ง
 ปรักฎหรือมูลฝอยนั้น ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ

การว่าจ้าง (Contract out) หมายถึง ท้องถิ่นว่าจ้างให้เอกชนมา
 ดำเนินการเก็บและ/หรือกำจัดมูลฝอย โดยจ่ายค่าจ้างเป็นการเหมา หรือจ่ายตามหน่วยงานที่
 ทำ เช่น คิดค่าจ้างต่อหน่วยน้ำหนัก หรือปริมาณของมูลฝอยที่จัดเก็บ และ/หรือกำจัดได้จริง
 ซึ่งทั้งสองกรณีมีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกัน ในกรณีที่เอกชนเสนอค่าจ้างเป็นระบบเหมาจ่ายจะ
 ทำให้ทางสุขาภิบาลทราบค่าใช้จ่ายที่แน่นอน แต่อาจเกิดปัญหาเมื่อเอกชนพยายามลดต้นทุน
 จนเกิดผลเสียได้ ส่วนกรณีที่เป็นค่าจ้างเฉพาะการดำเนินงานตามระบบสุขาภิบาลจะไม่ทราบ
 ต้นทุนและอาจเกิดการไม่ประหยัดเพราะเอกชนจะมองว่าเป็นงบประมาณของทางราชการ
 นอกจากนั้นการว่าจ้างเอกชนเข้าไปดำเนินการบริหารทำให้สุขาภิบาลต้องทำการจัดเก็บ
 ค่าบริการเอง ซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อความรู้สึกของผู้ใช้บริการข้อพิจารณาที่สำคัญในการคัด
 เลือกเอกชนเข้าดำเนินโครงการคืออัตราค่าจ้างที่ต่ำสุด ข้อเสนอทางเทคนิคที่เหมาะสม
 การตรวจสอบมาตรฐาน ความสามารถในการประกอบธุรกิจ หนังสือรับรองเงินประกัน

การให้สัมปทาน (Franchise) หมายถึง ท้องถิ่นเป็นเจ้าของโครงการ
 ลงทุนทำกิจการเก็บขนหรือกำจัดมูลฝอย และมอบหมายให้เอกชนมีสัมปทานหรือสิทธิ
 บริหาร หรือดำเนินการเก็บและ/หรือกำจัดมูลฝอยที่จัดเก็บในพื้นที่รับผิดชอบของตนได้
 โดยเอกชนสามารถเลือกเก็บค่าบริการจากประชาชนได้ในอัตราที่ไม่เกินกว่าท้องถิ่นกำหนด
 ให้และเอกชนจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ท้องถิ่นเป็นรายปี หรือรายเดือน ตามแต่จะตกลง
 กัน โดยมีข้อพิจารณาคุณสมบัติของเอกชนที่สำคัญได้แก่ ค่าตอบแทนที่สุขาภิบาลกำหนดไว้
 คงที่ราคาประมูลการคิดค่าบริการต่ำที่สุดข้อเสนอทางเทคนิคที่เหมาะสม ความสามารถในการ
 ประกอบธุรกิจ หนังสือรับรอง เงินประกัน

3. ~~เอกชนลงทุนและบริหารจัดการเอง วิธีนี้เอกชนสามารถเก็บ~~

ค่าบริการได้ แต่จะต้องติดต่อหาผู้ให้บริการเอง ซึ่งผู้ให้บริการอาจเป็นประชาชนทั่วไป หรือ
 เป็นหน่วยราชการท้องถิ่น หรือหน่วยราชการอื่นก็ได้

4. หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นและเอกชนร่วมลงทุนและบริหาร
 กิจการ โดยการจัดตั้งบริษัทจำกัด โดยส่วนราชการจะต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินร้อยละ 50
 ของทุนจดทะเบียน ซึ่งวิธีการนี้ส่วนราชการที่จะลงทุนร่วมกับเอกชนอาจจะมีหนึ่งแห่งหรือ
 หลายแห่งเข้าร่วมทุนกันเนื่องจากเป็นโครงการที่ไม่อาจให้ผลตอบแทนในเชิงธุรกิจสูง แต่
 เป็นโครงการที่มีประโยชน์หากสามารถผลักดันให้เกิดขึ้น โดยแต่ละฝ่ายต้องพยายาม

สนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ของตนเองให้มากที่สุดและร่วมดำเนินการให้บรรลุ วัตถุประสงค์ โดยมีขอบเขตของการพิจารณาทำข้อตกลงนี้ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และ เป้าหมายของโครงการ สัดส่วนการลงทุน การแบ่งผลประโยชน์ การบริหารโครงการ การ ดำเนินการระบบกำจัดของเสีย บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในการออกกฎหมายรองรับ การ จัดเก็บค่าบริการ การตรวจสอบมาตรฐาน

1.3 องค์ประกอบการจัดการขยะมูลฝอย

การบริหารจัดการมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพิจารณา

องค์ประกอบต่อไปนี้ คือ (สมทิพย์ คำนธิ์รวิชัย. 2541 : 2 – 7)

1. โครงสร้างของการบริหารงาน โดยหน่วยงานย่อยแต่ละหน่วยต้อง มีความสัมพันธ์กันและมีขอบข่ายการรับผิดชอบงานในแต่ละหน่วยอย่างชัดเจน
2. การเงิน เงินที่สำคัญในการจัดการมูลฝอย จะเป็นเงินที่เก็บจาก ผู้รับบริการ จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการเรียกเก็บเงินที่มีประสิทธิภาพ
3. การจัดการอุปกรณ์ ได้แก่ การซ่อมบำรุง การวิเคราะห์เพื่อเลือก นำอุปกรณ์เครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้งาน
4. บุคลากร ต้องพิจารณาให้มีผู้เหมาะสมกับงานในหน้าที่ต่าง ๆ รวมถึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอและการให้ขวัญกำลังใจในการทำงาน
5. ระบบข้อมูล ได้แก่ ระบบข้อมูลด้านการเงินทั้งรายรับและ รายจ่าย การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ บุคลากร และปริมาณมูลฝอยที่รวบรวมได้
6. กฎระเบียบ จำเป็นต้องมีการวางกฎระเบียบ เพื่อให้เป็นแนวทาง ให้ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ปฏิบัติตาม
7. การประชาสัมพันธ์ เป็นส่วนที่สำคัญ เพราะจะเป็นส่วนที่ทำให้

เกิดการยอมรับและความร่วมมือของคนในชุมชน โดยเฉพาะการรณรงค์การประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาและให้ความร่วมมือกับท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอยให้เป็น ระเบียบและมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่ท้องถิ่นควรจะต้องให้ความสำคัญและกำหนดเป็น นโยบายข้อหนึ่งของท้องถิ่น โดยมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่องในรูปแบบที่แตกต่างกัน จะต้องมีการพิจารณาประเด็น เนื้อหาและสื่อที่จะใช้ให้ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะนำสื่อที่มีอยู่ออกมาใช้และวิธีการที่จะกระตุ้น ให้ประชาชนสนใจรับทราบและปฏิบัติตาม ทั้งนี้เน้นในสิ่งที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม

ช่วยเหลือ รวมถึงควรมีการประสานงานขอความร่วมมือกับองค์กรเอกชน ตลอดจนผู้นำชุมชนเพื่อเข้าร่วมในโครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์

1.4 การจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร

กรมควบคุมมลพิษ (2547 : 11 – 14) ได้อธิบายถึงการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร คือ เป็นการเน้นรูปแบบของการวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและการแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (Reuse & recycle) รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมักหรือพลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางมีดังนี้ คือ

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย รณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวันได้แก่ ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเดิมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาดและถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่ เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนาน และตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก
2. จัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ รณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น กระดาษ พลาสติก และโลหะ นำไปใช้ซ้ำ หรือนำไปขาย/รีไซเคิล ขยะเศษอาหารนำมาหมักทำปุ๋ย ในรูปปุ๋ยน้ำหรือ ปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในชุมชน จัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล คือ จัดภาชนะแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน และจัดระบบบริการเก็บโดยองค์กรท้องถิ่น กลุ่มประชาชนร้านค้าและจัดระบบตามแหล่งการเกิดขยะขนาดใหญ่ จัดกลุ่มอาสาสมัครหรือชมรมหรือนักเรียนให้มีกิจกรรม/โครงการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เช่น โครงการขยะรีไซเคิลแลกสิ่งของ โครงการทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยชีวเคมี ขยะหอม ปุ๋ยหมัก โครงการตลาดนัดขยะรีไซเคิล โครงการธนาคารวัสดุเหลือใช้ และโครงการร้านค้าสินค้ารีไซเคิล จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล หากพื้นที่ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในแต่ละวันเป็นปริมาณมาก ๆ อาจจะมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะมูลฝอยซึ่งสามารถจะรองรับจากชุมชนใกล้เคียงหรือรับซื้อจากประชาชน โดยตรง ซึ่งอาจจะให้เอกชนลงทุนหรืออาจให้สัมปทานเอกชนก็ได้
3. การขนส่ง คือ หากขยะทางไม่ไกลให้รถขนขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัด โดยตรงหรือหากขยะทางไกลและมีปริมาณขยะมูลฝอยมากอาจจะต้องสร้างสถานีขนถ่าย เพื่อถ่ายเทจากรถขนขยะมูลฝอยลงสู่รถบรรทุกขนาดใหญ่

4. ระบบกำจัดขยะ เนื่องจากขยะมูลฝอยใช้ประโยชน์ใหม่ได้ จึงควรจัดการเพื่อกำจัดทำลายให้น้อยที่สุด ควรเลือกระบบกำจัดแบบผสมผสานเนื่องจากปัญหาขาดแคลนพื้นที่จึงควรพิจารณาปรับปรุงพื้นที่กำจัดมูลฝอยที่มีอยู่เดิม และพัฒนาให้เป็นศูนย์กำจัดขยะ โดยมีขั้นตอนจัดระบบคัดแยกขยะมูลฝอย และระบบกำจัดผสมผสานหลาย ๆ ระบบในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ หมักทำปุ๋ย ฝังกลบ และวิธีอื่น ๆ

1.5 ปัญหาและแนวทางการลดปัญหาขยะมูลฝอย

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2543 : 13 – 14) ได้กล่าวถึงปัญหาและแนวทางการลดปัญหาขยะว่าระบบการจัดการขยะมูลฝอย การกักเก็บขยะมูลฝอยเป็นกิจกรรมแรกที่จะต้องจัดการอย่างเหมาะสมโดยให้ถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้ทำให้เกิดขยะมูลฝอยที่จะต้องเก็บรวบรวมไม่ให้ขยะมูลฝอยกระจัดกระจาย แหล่งที่เกิดขยะมูลฝอยในชุมชนที่สำคัญคือ บ้านพักอาศัย ร้านค้า แฟลต อพาร์ทเมนต์ โรงพยาบาล ตลาดสด และสถานที่สาธารณะ ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งแหล่งที่เกิดขยะมูลฝอยที่มีปริมาณน้อย แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากรวมทั้งสถานที่สาธารณะจึงได้เสนอแนวทางลดปัญหาไว้ว่า ด้านการประชาสัมพันธ์การจัดการขยะมูลฝอย ประชาชนในเขตเมืองย่อมมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกักเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในเขตบ้านเรือนของตนเอง ตลอดจนการทิ้งขยะมูลฝอยในภาชนะรองรับระหว่างสัญจรไปมา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มักพบว่าประชาชนยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการด้านขยะมูลฝอยยังไม่ดีพอ การประชาสัมพันธ์นับเป็นกลยุทธ์ที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ โดยการกระตุ้นหรือเร่งเร้าให้ประชาชนมีจิตสำนึกและให้ความร่วมมือมากขึ้น รวมถึงมีการสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน เป็นการแสวงหาแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิกรัฐมักจะมีมองในแง่ของการร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงาน หรืออาจจะมองอีกแง่หนึ่งของการเน้นการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบด้านวัตถุและเงิน แม้ว่าการร่วมดังกล่าวจะยังจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทั้งหมดจะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและสนอง

ความต้องการของชุมชน

3. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีขีดจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อ

ส่วนรวม

5. ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงานและทุน ตามขีด

ความสามารถรวมทั้งการควบคุม ติดตาม ประเมิน และซ่อมบำรุงรักษาผลที่เกิดจากการทำกิจกรรมนั้น

รูปแบบการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งกำเนิดของมูลฝอยมักจะแบ่งตามการใช้ประโยชน์ของที่ดินได้ดังนี้ คือ (อภิวัฒน์ คุณารักษ์. 2543 : 3)

1. มูลฝอยจากบ้านพักอาศัย (Residential waste) เป็นมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการดำรงชีพของคนที่พักอาศัยในบ้านพักอาศัยหรืออาคารชุด ได้แก่ เศษอาหาร เศษแก้ว เศษกระดาษ เศษพืชผัก ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก และใบไม้

2. มูลฝอยจากธุรกิจการค้า (Commercial waste) แหล่งมูลฝอยที่มาจากสถานที่ที่มีการประกอบกิจการค้าขายส่ง ขายปลีก หรือบริการทางการค้าต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะเป็นที่การค้าประเภทใด มูลฝอยที่เกิดขึ้นอาจมีเศษอาหาร เศษแก้ว พลาสติก และเศษวัสดุจากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ หรืออาจมีของเสียอันตราย

3. มูลฝอยจากการเกษตร (Agricultural waste) แหล่งขยะมูลฝอยที่สำคัญมักมาจากกิจกรรมการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เช่น มูลสัตว์ เศษหญ้า เศษพืชผัก ภาชนะยาปราบศัตรูพืช และขวดยาฆ่าแมลง

4. มูลฝอยจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (Recreational waste) มูลฝอยจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือแหล่งท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวศิลปกรรมมักมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลฝอย เช่น เศษอาหาร เศษวัสดุ บรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ

5. มูลฝอยจากโรงพยาบาล (Hospital waste) มูลฝอยจากโรงพยาบาล มักถูกจัดไว้ในกลุ่มของมูลฝอยอันตราย เพราะอาจทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมได้หลายประการ เช่น มูลฝอยติดเชื้อ ได้แก่ สิ่งปฏิกูลที่มีเชื้อโรค ภาชนะที่สัมผัสผู้ป่วยด้วยโรคติดเชื้อ หรือมูลฝอยกัมมันตภาพรังสี เช่น ฟิสม์เอ็กซ์เรย์ หรือมูลฝอยมีคม เช่น เข็มฉีดยา มีดผ่าตัด และมีด โกงน ซึ่งมูลฝอยเหล่านี้จำเป็นต้องมีการจัดการเป็นพิเศษ

6. มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial waste) มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมนั้น ๆ เช่น เศษอาหาร กัดองกระด้าง เศษพลาสติก เศษแก้ว ใยแก้ว เศษโลหะ รวมทั้งมูลฝอยอันตราย

สรุปจากบทความดังกล่าวมาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนและสังคมโดยปริมาณของขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจ ซึ่งในการจัดการกับขยะมูลฝอยนั้นไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะทำให้ปัญหาขยะไม่หมดไปและประการที่สำคัญถ้ามีการจัดการที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกหลักสุขาภิบาลก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน และส่งก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนและปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา

2. แนวคิดและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนครบวงจร

รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์ (2551 : 28-29) ได้เสนอแนวคิดการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอยโดยการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของภาครัฐในอดีตนั้น มุ่งเน้นประสิทธิภาพในการเก็บขยะมูลฝอยและเพิ่มสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้ายอย่างถูกสุขาภิบาล ที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัยช่วยเสริมประสิทธิภาพในการจัดการ แต่การจัดการด้วยวิธีต่าง ๆ นั้นมีข้อจำกัด ทั้งด้านการลงทุนที่ต้องใช้ต้นทุนสูงเพื่อเป็นค่าบริหารจัดการรวมทั้งค่าบำรุงรักษา ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญนอกจากนี้ การกำจัดขยะมูลฝอยทุกวิธีจะมีข้อจำกัด เช่น การหาพื้นที่การฝังกลบขยะมูลฝอยแห่งใหม่ทำได้ยากขึ้น เพราะหาพื้นที่ห่างไกลชุมชนได้ยาก และมีการต่อต้านจากชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ส่วนการเผาขยะมูลฝอยนั้นแม้จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยได้มาก แต่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการสูงมาก และมีข้อจำกัดของปริมาณขยะมูลฝอยที่เผาต่อวันนอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อคุณภาพอากาศอย่างมาก หากไม่มีระบบป้องกันที่ดี ส่วนการหมักทำปุ๋ยก็ทำได้เฉพาะขยะมูลฝอยที่เป็นขยะมูลฝอยที่เป็นอินทรีย์เท่านั้นและมีขีดความสามารถในการรองรับเช่นเดียวกับวิธีการอื่น ในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยมีมากขึ้นจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและรูปแบบการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้น

เมื่อพิจารณาการแก้ไขปัญหาของภาครัฐที่ผ่านมาจะพบว่า เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ เป็นการหาวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นแล้ว โดยที่ยังขาดกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังที่ต้นเหตุ ตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย หรือผู้ผลิตขยะมูลฝอย ซึ่งก็

คือ ประชาชนทุกคนด้วยเหตุที่ประชาชนมักจะคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยเป็นหน้าที่ของภาครัฐ มิใช่หน้าที่ของตน โดยลืมถึงบทบาทของตนเองในฐานะผู้ผลิตขยะมูลฝอยซึ่งเป็นผู้ร่วมสร้างปัญหาขยะมูลฝอยให้เกิดขึ้น

ดังนั้น ไม่ว่าภาครัฐพยายามปรับปรุงระบบการจัดการให้ดีขึ้นเพียงใด หากประชาชนไม่ร่วมมือก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างสมบูรณ์การจัดการขยะมูลฝอยและการนำกลับมาใช้ประโยชน์การจัดการขยะมูลฝอยและการนำกลับมาใช้ประโยชน์นั้น มิใช่เรื่องใหม่ในสังคม ไทยเป็นกิจกรรมที่หลายครัวเรือนปฏิบัติอยู่แล้ว โดยไม่รู้ตัว เช่น การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่เพราะราคาถูกกว่าซื้อผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กหลาย ๆ ชิ้น รวมกัน หรือการนำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วในบ้านขายให้ผู้รับซื้อของเก่าที่อยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น สิ่งนี้เป็นแนวโน้มที่ดีที่ภาครัฐสามารถประสบความสำเร็จ

ในการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน หากมีการชี้แจงในประชาชนเห็นประโยชน์ที่ได้รับส่วนบุคคลเชื่อมโยงกับประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวม การแยกขยะมูลฝอย การแยกขยะมูลฝอยก่อนที่จะเป็นการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งเป็นวิธีการช่วยเสริมให้การลดขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ในระบบรีไซเคิล มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะขยะมูลฝอยที่คัดแยกจากแหล่งกำเนิดจะมีคุณสมบัติดีกว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ทิ้งรวมกัน ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังช่วยให้หน่วยงานรับผิดชอบนำขยะมูลฝอยแต่ละประเภทไปกำจัดได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย การแยกขยะมูลฝอยออกเป็นประเภทต่าง ๆ นั้น มีหลายรูปแบบเช่น

1. การแยกขยะมูลฝอย 2 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยเปียก กับขยะมูลฝอยแห้ง

2. การแยกขยะมูลฝอย 3 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย ขยะมูลฝอยแห้งและขยะมูลฝอยพิษหรือขยะมูลฝอยอันตราย

3. การแยกขยะมูลฝอย 4 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย ขยะมูลฝอยที่รีไซเคิลไม่ได้และขยะมูลฝอยอันตราย

ซึ่งการจะแยกขยะมูลฝอยออกเป็นกี่ประเภานั้นจะขึ้นอยู่กับระบบการจัดการของหน่วยงานในท้องถิ่นนั้น จะต้องมิตั้งขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการรองรับขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่ระบบเก็บขนขยะมูลฝอยและระบบกำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้ายที่สอดคล้องกันด้วยการแยกขยะมูลฝอยเป็นกระบวนการที่สำคัญมากประการหนึ่งก่อนที่จะนำ

ขยะมูลฝอยไปกำจัดขั้นสุดท้ายทั้งนี้ เพราะวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแต่ละวิธีสามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้เฉพาะอย่าง เช่น การเผาขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพสูงจะต้องใช้ขยะที่มีความชื้นต่ำ การหมักปุ๋ยจะต้องใช้ขยะมูลฝอยอินทรีย์เท่านั้น หรือแม้แต่การฝังกลบก็ต้องใช้ขยะมูลฝอยพิษออกจากแหล่งเพื่อป้องกันสารพิษตกค้างทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการแยกขยะมูลฝอยที่ปะปนกัน ณ ปลายทางนี้จะต้องใช้เทคโนโลยีช่วย ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดำเนินการมาก หากมีการแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดจะช่วยให้สะดวกในการกำจัดขยะมูลฝอยแต่ละประเภทมากขึ้น

3. แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม

3.1 ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม

ได้มีนักวิชาการและผู้รู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

Jolly (1978 : 45) ได้ให้ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมว่า หมายถึง กระบวนการดำเนินการตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น มีส่วนให้ประโยชน์ตามความต้องการของมนุษย์ขั้นต่ำ หรือมากกว่าในอนาคต อีกความหมายหนึ่งคือ การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการจัดการให้ทรัพยากรธรรมชาติสนองความต้องการของมนุษย์ ด้วยการสร้างกลไกควบคุมโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม เพื่อการมีใช้ในอนาคตต่อไป

สมภพ คชินธนานันท์ (2541 : 18) ได้กล่าวไว้ว่า นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปได้ให้ความหมายของ การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment management) ก็คือการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ก็คือ สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการกำหนดกิจกรรมที่จะซึ่งเป็นกิจกรรมใดก็ได้ และกิจกรรมเหล่านั้นต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเมื่อดำเนินการไปแล้วทั้งระบบนั้น ๆ สามารถจะเอื้ออำนวยให้มวลมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอื่นอย่างถาวรต่อไป โดยไม่ขัดสนหรือเป็นปัญหาแต่อย่างใดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง

3.2 การจัดการสิ่งแวดล้อม

ได้มีนักวิชาการและผู้รู้ได้ให้หลักการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

Jolly (1978 : 46) ได้ให้กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประสบความสำเร็จว่า ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่การจัดการสิ่งแวดล้อม แต่อยู่ที่การจัดการมนุษย์ โดยปกติปัญหาสิ่งแวดล้อมหากเกิดขึ้นตามสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจะมีการปรับฟื้นคืนสภาพได้เองโดยมนุษย์ไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องและใช้เวลาก่อนข้างสั้น ตรงกันข้ามสำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยน้ำมือของมนุษย์มักจะเป็นสภาพปัญหาที่รุนแรง การบำบัดฟื้นฟูก็ทำได้ยากและใช้เวลานาน และค่าใช้จ่ายสูง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ต้องอาศัยการจัดการทั้งตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังคงการเน้นให้เห็นความสำคัญเป็นพิเศษ คือ หากสามารถจัดการมนุษย์ให้มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะภัยและส่วนร่วม หรือความหวงแหนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ แล้วการจัดการสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดผล

Maron (1982 : 33) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ คือ เริ่มมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับนิเวศวิทยามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนิเวศวิทยาเมือง ที่เกิดการมองเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่เบื้องหลังและเกื้อหนุนเมืองอยู่ โดยมองว่าเมืองเป็นผู้บริโภคหรือผู้นำพลังมหาศาลมาใช้เพื่อพัฒนาเมืองให้เจริญเติบโตจนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น ทั้งด้านมลภาวะในเมืองและปัญหาสุขภาพของผู้อยู่อาศัยในเมือง เนื่องจากความซับซ้อนของระบบนิเวศของเมืองนั่นเอง

สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2543 : 183) ได้กล่าวไว้ว่า การให้ข้อมูลข่าวสารนับเป็นเครื่องมือทางสังคม (Social instrument) ที่สำคัญในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะการให้ข้อมูลข่าวสารจะเป็นการกระตุ้นเตือนให้สังคมต่าง ๆ เช่น ปัจเจกชน ครอบครัวยุวมชน องค์กรเอกชน อิสระ มีความเข้าใจปัญหาและเกิดจิตสำนึกที่จะร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมของสังคมได้

ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ในปัจจุบันช่วยให้ผู้รับข่าวสารได้ทราบถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติซึ่งกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้รับข่าวสารสามารถดำเนินการป้องกันหรือช่วยให้ผู้บริหาร สร้างนโยบาย และสร้างมาตรการป้องกันได้ ข่าวสารข้อมูลที่เกื้อหนุนเกณฑ์ กันไว้ดีกว่าแก้ นั้นจำเป็นต้องอาศัยงานวิจัยที่เป็นระบบและเป็นการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีผลกระทบเชื่อมโยงกัน

จึงอาจทำให้แก้ปัญหาไม่ตรงจุดหรือแก้ปัญหาผิดที่ ดังนั้นระบบข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสังคมประกอบไปด้วย

1. การค้นคว้าวิจัยเพื่อบ่งชี้ปัญหาให้ถูกต้อง
2. ข้อมูลต้องชัดเจน เปิดเผย ไม่ลำเอียง
3. เชื่อมโยงให้เข้ากับวิถีชีวิต พฤติกรรม และแนวคิดของสังคมไทย
4. การสื่อสารระหว่างนักวิจัย กลุ่มเคลื่อนไหว หน่วยงานรัฐและ

สื่อมวลชน

5. การสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหา และนโยบายที่จะต้องใช้เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

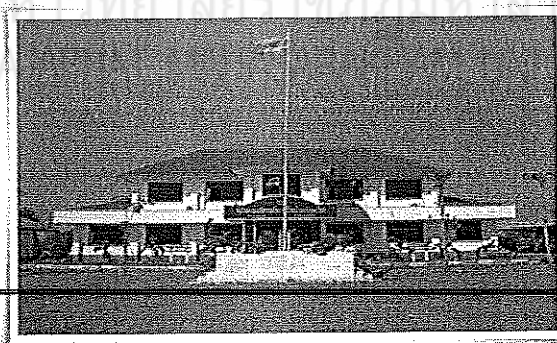
6. การบันทึกข้อมูลและจัดระบบข้อมูลในมาตรฐานเดียวกันและจัดทำระบบประเมินผล

7. การเผยแพร่การประเมินผลนโยบายและการติดตามปัญหาสิ่งแวดล้อม

8. ผลักดันให้สื่อมวลชนมีการยกย่องคนดีในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลขามเรียง

สำนักงานเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ 1 เทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ข้อมูลทั่วไปเทศบาลตำบลขามเรียง

1. ประวัติความเป็นมา ตำบลขามเรียงตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2513 เดิมอยู่ในเขตปกครองของตำบลท่าขอนยาง ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยอีสาน นับถือศาสนาพุทธ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอกันทรวิชัย

2. ผู้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลขามเรียง

- 1.1 นายประสิทธิ์ บุญเรือง ปี พ.ศ. 2513-2512
- 1.2 นายโลม คำปลิว ปี พ.ศ. 2518 – 2524
- 1.3 นายคำสิงห์ ชูพันธ์ ปี พ.ศ. 2524 – 2546
- 1.4 นายบุญโฮม บุญรัตน์ ปี พ.ศ. 2546 – 2550
- 1.5 นายอดิสร เหล่าสะพาน ปี พ.ศ.2550 ถึง ปัจจุบัน

3. ตำบลขามเรียงยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ปี พ.ศ. 2539 มี

ผู้บริหาร คือ

- 3.1 นายคำสิงห์ ชูพันธ์ เป็นประธานกรรมการบริหาร อบต. ปี

2539 – 2543

- 3.2 นายมงคล วงศ์วอ เป็นนายก อบต. ปี 2543 – 2547

- 3.3 นายทองนุ บุญกล้า เป็นนายก อบต. ปี 2547 – 2551

4. ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล วันที่ 18 กรกฎาคม 2551

5. นายกเทศมนตรีคนปัจจุบันคือ นายคำสอน ชุ่มอภัย

6. ปลัดเทศบาลคนปัจจุบัน คือ จ.อ.บัวทอง หาญสุโพธิ์

7. ที่ตั้ง เทศบาลตำบลขามเรียง ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทร

วิชัย จังหวัดมหาสารคาม ห่างจากตัวอำเภอกันทรวิชัย เป็นระยะทาง 15 กิโลเมตร และอยู่

ห่างจากจังหวัดมหาสารคาม เป็นระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

8. เนื้อที่ ประมาณ 48.05 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 33,031 ไร่

9. ภูมิประเทศ

ทิศตะวันออกติดกับตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด

มหาสารคาม

ทิศใต้ติดกับลำน้ำชีตลอดแนวเขต

ทิศตะวันตกติดกับตำบลเขว้าใหญ่ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด

มหาสารคาม

ทิศเหนือติดกับตำบลนาสีนวน ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทร

วิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

10. ด้านการปกครอง จำนวนหมู่บ้านในเขตปกครอง มีทั้งหมด 23 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 1 บ้านขามเรียง

หมู่ที่ 2 บ้านโนนแสง

หมู่ที่ 3 บ้านเจียบ

หมู่ที่ 4 บ้านหนองแซ่

หมู่ที่ 5 บ้านมะกอก

หมู่ที่ 6 บ้านห้วยชัน

หมู่ที่ 7 บ้านคองนา

หมู่ที่ 8 บ้านคองหนอง

หมู่ที่ 9 บ้านหนองขาม

หมู่ที่ 10 บ้านหัวหนอง

หมู่ที่ 11 บ้านกุดหัวช้าง

หมู่ที่ 12 บ้านมะกอก

หมู่ที่ 13 บ้านคองมัน

หมู่ที่ 14 บ้านโจงกุดเวียน

หมู่ที่ 15 บ้านขามเรียง

หมู่ที่ 16 บ้านคองหนอง

หมู่ที่ 17 บ้านเจียบ

หมู่ที่ 18 บ้านมะกอก

หมู่ที่ 19 บ้านมะกอก

หมู่ที่ 20 บ้านขามเรียง

หมู่ที่ 21 บ้านหนองแซ่

หมู่ที่ 22 บ้านเจียบ

หมู่ที่ 23 บ้านมะกอก

11. ประชากร มีประชากรทั้งสิ้น 10,805 คน

ชาย 4,999 คน

หญิง 5,806 คน

รวมครัวเรือนทั้งหมด 1,953 ครัวเรือน ความหนาแน่นเฉลี่ย 18.07 คน/

ตารางกิโลเมตร

12. สภาพทางเศรษฐกิจ

12.1 อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ มีบางหมู่บ้านที่มีระบบชลประทาน นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ และรับจ้างแบ่งเป็น ดังนี้

หอพัก	47 แห่ง
เกษตรกรรม (ทำนา)	95 %
ค้าขาย	2 %
รับราชการ	3 %

12.2 หน่วยธุรกิจในเขตเทศบาลตำบล

ปั้มน้ำมันและก๊าซ	1 แห่ง
โรงสี	28 แห่ง
ธนาคาร	2 แห่ง
ร้านซ่อมรถยนต์และจักรยานยนต์	14 แห่ง
ฟาร์มโคนม	9 แห่ง

13. สภาพทางสังคม

13.1 การศึกษา

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	23 แห่ง
โรงเรียนประถมศึกษา	5 โรงเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษา	1 แห่ง
ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนประจำตำบล	1 แห่ง
มหาวิทยาลัย	1 แห่ง

13.2 สถานบันเทิงและองค์การศาสนา

วัด/สำนักสงฆ์	13 แห่ง
โบสถ์	6 แห่ง

13.3 การสาธารณสุข

สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน	2 แห่ง
ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	2 แห่ง
อัตราการมีและใช้ส้วมรดน้ำ ร้อยละ	100 %

13.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานีตำรวจ

1 แห่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิภาเพ็ญ เกียรติกุล (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ชั้นกลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยที่พึงประสงค์ร้อยละ 44.0 โดยมีการทิ้งขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทเป็นมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้งร้อยละ 39.5 ของทั้งหมด และพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงรายได้สูง มีที่อยู่อาศัยแบบบ้านเดี่ยว มีอาชีพรับราชการ มีการรับรู้สถานการณ์ปัญหามูลฝอยมาก จะมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยดีกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาดำกว่า รายได้ต่ำกว่า มีที่อยู่อาศัยแบบอื่น ไม่มีอาชีพรับราชการ และมีการรับรู้สถานการณ์ปัญหามูลฝอยน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะคติเกี่ยวกับขยะและการจัดการขยะของเมืองเชียงใหม่ และการจัดการขยะด้วยวิธีต่าง ๆ พบว่า บุคคลที่มีการศึกษาระดับสูง ส่งผลต่อการมีความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติในเรื่องขยะและการกำจัดขยะดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า และเพศหญิงมีทักษะคติและการปฏิบัติดีกว่าเพศชาย

วิชัย ลักษณ์รุจิ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน : กรณีชุมชนบ้านหลวง เทศบาลเมืองลำพูน พบว่า 1) ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนตามประเภทของขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน สามารถใช้วิธีการจัดการได้ดีและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ทำให้เกิดปัญหาภายในชุมชนและเทศบาลสามารถเก็บขยะได้สะดวก 2) ประชาชนส่วนใหญ่เคยมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้นำชุมชนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความตระหนักต่อปัญหาขยะของชุมชนและ 3) ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้นำ และเห็นว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทุกชั้นตอน

อุตร วงษ์ทับทิม (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวคิดนครนิเวศกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ที่ยั่งยืน

เพื่อให้บรรลุซึ่งเป็นนครนิเวศ ขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันของประชาชนและวิธีการพัฒนาแบบพหุภาคี คือความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่จะเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาบนฐานของชุมชนเพื่อให้ก้าวไปสู่การมีเครือข่ายทางสังคมที่ดี ต้องเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการปกครองและการบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และประชาธิปไตยโดยตรงหรือการบริหารในแนวระบบ ซึ่งมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ในทางปฏิบัติประชาชนทั่วไปล้วนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนเมือง สร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรคณะกรรมการชุมชนเมืองและเครือข่ายชุมชนเมืองเพื่อก้าวไปสู่การก่อตั้งประชาคมเมืองเชียงใหม่

ศรีสุรางค์ เกษะนาถ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลภายในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

อรุณรัศมี จันทราช (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงการจัดการมูลฝอยของครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพะเยา พบว่า รูปแบบของการจัดการมูลฝอยมี 2 แบบคือ 1) การจัดการมูลฝอยโดยชุมชน 2) การจัดการมูลฝอยโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหามูลฝอยมี 5 แนวทาง คือ 1) การใช้เทคโนโลยี 2) การพัฒนาองค์กร 3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 4) การสร้างวัฒนธรรมชุมชน และ 5) การจัดการมูลฝอย ซึ่งผลการศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของกรรมการและประชาชนผู้รับบริการพบว่า ความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับกลาง และเห็นว่ามีความจำเป็นมากที่ควรจะมีการจัดการมูลฝอย และการคัดแยกมูลฝอยเป็นแบบเปียกและแห้ง ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลจะบรรลุผลสำเร็จในการจัดการมูลฝอยจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน

ยุพิน ระพิพันธ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความรู้ ทักษะ และ การจัดการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจำแนกประเภทมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มประชากรที่มีความรู้ความเข้าใจมากในเรื่องของขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการบริโภคที่เกิดขึ้นเป็นประจำในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นมูลฝอยที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย กลุ่มประชากรเห็นด้วยในการจำแนกประเภท มูลฝอยที่มีผลด้านเศรษฐกิจ และเห็นด้วยกับหลักการใน

การจำแนกประเภทมูลฝอยที่จะช่วยลดปริมาณมูลฝอยซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มประชากร ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ประสิทธิภาพเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการเคยดำรงตำแหน่งที่ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม

วิโรจน์ จิวะรังสรรค์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย บริเวณทางสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยบริเวณทางสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด โดยทำการศึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ขั้นตอนการเก็บขนขยะมูลฝอย และขั้นตอนการกำจัดขยะมูลฝอยและนำกลับมาใช้ใหม่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยบริเวณทางสาธารณะ ได้แก่ การศึกษา แรงจูงใจส่วนบุคคล การติดต่อสื่อสาร

พงศธร คำใจหนัก (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองลำพูน พบว่า สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ชุมชนเมืองลำพูนประสบคือปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหายุขะและปัญหามลพิษทางน้ำ โดยสาเหตุหลักของปัญหามลพิษทางอากาศคือ ฝุ่นควันและกลิ่นเหม็นจากท่อไอเสียจากการจราจรและการขนส่ง ส่วนปัญหายุขะมีสาเหตุจากคนในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น และการทิ้งขยะไม่เป็นที่ โดยการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมืองลำพูนนั้นเกิดขึ้นโดยชุมชนในระยะแรกเกิดจากการริเริ่มแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเอง โดยมีภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนไปสู่การที่เทศบาลเปิดโอกาสและเป็นผู้จัดเวทีให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และพัฒนาสู่การรับเอาโครงการด้านสิ่งแวดล้อมมาดำเนินการโดยชุมชนเอง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่การได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ระดับนัยสำคัญ .01

เยาวลักษณ์ ทองอุ่มใหญ่ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินงานโครงการชุมชนร่วมใจรักสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อความคิดเห็นในการดำเนินงานโครงการชุมชน

ร่วมใจรักสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

วิไลวรรณ ตันตระกูลไชย (2545 : 81-82) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะ : ในเขตตำบลถนอม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องขยะมีความคิดเห็นต่อการจัดการขยะที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการจัดการขยะแตกต่างกัน

นภาพร ทิมอรุณ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินค่าทางเศรษฐกิจของการเก็บขยะขายในเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่า การเก็บขยะขายมีส่วนช่วยลดปริมาณขยะและต้นทุนการจัดการขยะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ดังนั้นเทศบาลนครเชียงใหม่ จึงควรมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขายและร้านรับซื้อของเก่าสามารถดำเนินการต่อไปด้วยดี และมีความปลอดภัยด้านสุขอนามัยในการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีแก่ประชาชนทั่วไปต่อผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขายและเห็นความสำคัญของอาชีพนี้ นอกจากนี้เทศบาลนครเชียงใหม่ ควรประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องถึงการจัดการขยะด้วยการคัดแยกขยะรีไซเคิลและทราบถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะรีไซเคิล

ปฐมชาติ ศรีเจริญจิตร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ศึกษากรณีตำบลท่าศาลา แขวงกาวิละ เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยประชาชนตำบลท่าศาลา แขวงกาวิละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการธนาคารขยะของตำบลท่าศาลาในระดับน้อย กับการร่วมกิจกรรม และร่วมประชาสัมพันธ์หรือชักชวนเพื่อน ๆ ในชุมชนแต่ไม่มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุ ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมโครงการและร่วมวางแผนกิจกรรมหรือโครงการ จากผลการศึกษาประชาชนในตำบลท่าศาลายังไม่ตื่นตัวไม่ตระหนักความรับผิดชอบในการจัดการขยะ จึงปล่อยให้เป็นที่ที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้จัดการ ในขณะที่เทศบาลนครเชียงใหม่ก็ยังไม่สามารถจัดการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงได้ โครงการหรือกิจกรรมลดปริมาณขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่จึงเป็นไปในลักษณะเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้นำ ผู้สั่งให้ทำประชาชนจึงมีเพียงสถานะผู้ปฏิบัติตาม

ชาคร คัยนันท์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 394 คน พบว่า มีความพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง

ความแตกต่างดังกล่าวอาจเนื่องมาจากว่าขนาดของเทศบาลตำบลและขนาดของเทศบาลเมืองมหาสารคามมีความแตกต่างกันมาก รวมทั้งจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ ความแตกต่างยังรวมด้านปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและระบบการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ในด้านความแตกต่างในด้านความพึงพอใจหรือความคิดเห็นในการจัดการขยะอาจเป็นเพราะว่าการจัดการในแต่ละท้องที่มีความแตกต่างกัน

ปฤษฎา พุทธิวิชัย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนในการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง เขตคลังชั้น กรุงเทพมหานคร พบว่า คนในชุมชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นในการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งไม่แตกต่างกัน

พนัชชา สมฤทธิ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนา จังหวัดลำปาง : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองละคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาประชาชนที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้ และข่าวสารที่ได้รับในรอบปีที่ผ่านมา มีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะแตกต่างกัน

สมโบว์ ฉัตรดำรง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาล ตำบลก้งแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการรับรู้สภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านการจัดการขยะมีการรับรู้อยู่ในระดับมากและการมีส่วนร่วมจัดการขยะของครัวเรือนอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้และระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของครัวเรือน ตามตัวแปรอิสระประกอบด้วย ขนาดของครัวเรือน สถานที่ตั้งของครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสารในการจัดการขยะ ไม่แตกต่างกัน

นิภา ดอกพิกุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมากในการจัดการมูลฝอยร่วมกับเทศบาลเมืองรังสิตในทุกขั้นตอนของการจัดการ โดยรูปแบบของการมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของการให้ข้อมูลเพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการรักษาสสิ่งแวดล้อม วิธีการคือจัดอบรมให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกับผู้นำชุมชน รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนมีการคัดแยก

มูลฝอยรีไซเคิลเพื่อให้เกิดการลดปริมาณมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดและการนำกลับมาใช้ ประโยชน์รวมถึงสาธิตวิธีการกำจัดมูลฝอยเปียกโดยการแปรรูปเป็นปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ แต่ ประชาชนมิได้มีการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติจริงในชุมชนแต่อย่างใด ส่วนรูปแบบอื่น ๆ ที่ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทั้งขั้นตอนของการลดปริมาณมูลฝอยและการนำกลับมาใช้ ประโยชน์ การรวบรวมและเก็บขนมูลฝอยรวมถึงการกำจัดมูลฝอยที่เป็นรูปธรรมนั้น ไม่มี เช่น ไม่มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยแบบ ไส่ลงถังแยกประเภท เพื่อที่จะนำไปสู่การจัดการที่เหมาะสมกับชนิดของมูลฝอย การกำหนด เวลาทิ้งและเวลาเก็บมูลฝอย หรือการให้สัมปทานเอกชนทำการกำจัดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีการอนุโลมให้ชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดิ่งค่อนการมีส่วนร่วมในการจ่าย ค่าธรรมเนียมการให้บริการเก็บขนมูลฝอยด้วย

ประชา คงศรีเจริญ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ด้าน การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี มี การรวบรวมขยะมูลฝอยและการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับที่ดี ส่วนการจำแนกขยะมูลฝอย และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อยู่ในระดับพอใช้ และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนสูง มีความตระหนักต่อปัญหาขยะมูล ฝอย ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ได้แก่ เพศ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้

วิโรจน์ รูปดี (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแยก ประเภทขยะของเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ในการคัดแยกขยะดีและมีส่วนร่วมในการรณรงค์คัดแยกประเภทขยะทั้งบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้านและกรรมการชุมชน แต่ไม่พึงพอใจต่อการบริการจัดเก็บขยะของเทศบาล

ประชาชนส่วนใหญ่สมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะในครัวเรือนและชุมชน

จันทร์จิฬา โพธิ์ขาว (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น จากผล การศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ใน ระดับดี มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย และการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรม

การจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะการนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกประเภทขยะอยู่ในระดับพอใช้ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะ มูลฝอย และการคัดแยกขยะมูลฝอย คือ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ส่วนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยไม่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและด้านอื่น ๆ

บุญสม วิจารย์จันทร์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ผู้ประกอบการและประชาชนได้ให้ความสำคัญกับการทิ้งขยะลงในถังหรือขยะที่แยกประเภทแล้ว โดยเข้าใจว่าวิธีการนี้เป็นวิธีการจัดการขยะที่ดีที่สุดและไม่ได้คำนึงถึงปริมาณขยะที่ทิ้งลงไป ไม่ได้ให้ความสำคัญกับหีบห่อที่มีหลาย ๆ ชั้น รวมถึงขยะที่ย่อยสลายยากเช่นพลาสติก โฟม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สร้างปัญหาให้กับมลพิษทางสังคมเป็นอย่างมาก ผู้ประกอบการและประชาชนไม่ให้ความสำคัญและยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้พอสมควร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพและขยะมีพิษให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น

หนึ่งฤทัย สังข์จีน (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการคัดแยกมูลฝอยตาม โครงการขยะแห้งแฉะของเทศบาลนครยะลา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยตามโครงการขยะแห้งแฉะของเทศบาลนครยะลา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงานกับด้านการประเมินผลมีส่วนร่วมในระดับน้อย ส่วนด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุปัญหา ด้านดำเนินงานและด้านรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมระดับปานกลาง ส่วนผลการศึกษาการวิเคราะห์ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน โครงการขยะแห้งแฉะระหว่างกลุ่มที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วม พบว่าไม่มีความแตกต่าง นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการทดสอบทางสถิติโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่าปัจจัย 3 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยของเทศบาล ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการคัดแยกมูลฝอยความเชื่อมั่นของประชาชนต่อผู้นำท้องถิ่นและพนักงานเทศบาล และความรู้ความเข้าใจในเรื่องมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย

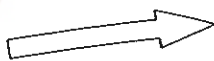
จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันการจัดการขยะมูลฝอยไม่ค่อยมีความเหมาะสมเนื่องจากไม่มีการควบคุมการขยายตัวของชุมชนและปริมาณขยะที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังขาดแคลน

งบประมาณบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งองค์กรที่มีประสิทธิภาพ
 ให้เป็นปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นในการจัดการและการกำจัด
 ฝอยทางเลือกที่ดีที่สุดในขณะที่การฝังกลบที่ถูกสุขลักษณะโดยปัญหาที่กระทบต่อระ
 การจัดการคือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ กฎหมาย และการดำเนินงานเพื่อให้การจั
 มูลฝอยมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้รัฐบาลภาคเอกชนและประชาชน
 ส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเพ
 คำบลดขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย โดยกำหนดกรอบแนวคิดให้ตรงกับวัตถุประสงค์
 การศึกษาดังนี้

- 1. เพศ
- 2. อายุ
- 3. อาชีพ
- 4. ระดับการศึกษา
- 5. รายได้เฉลี่ยของครอบครัว/
.....

- ความคิดเห็นของปร
 ในการจัดการข
 1. ด้านการรวบรวม
 2. ด้านการเก็บขน
 3. ด้านการกำจัดขยะ

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา